

Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с.; 3. Буцко О. В. «С возвращением»: судьба украинских граждан, репатриированных на Родину / Сторінки воєнної історії України: Збірник наукових праць. – Вип. 2. – К.: Інститут історії України НАН України, 1998. – С. 148 – 162.; 4. Гальчак С. Д. «Остарбайтери» з Поділля (1942 – 1947 рр.) / Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. – К., 2002. – 211 с.; 5. Він же / Ставлення державно-партійної влади СРСР та УРСР до «остарбайтерів»-репатріантів // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. – Вип. 5. – Серія: Історія: Збірник праць / За заг. ред. проф. П. С. Григорчука. – Вінниця, 2003. – С. 208 – 214.; 6. Elliot M. R. The Repatriation Issue in Soviet-American Relations 1944 – 1947. – University of Kentucky, 1974; 7. Bethell N. The last secret: Forcible Repatriation to Russia 1944 – 1947. – London, 1974; 8. Tolstoy N. Victims of Yalta. – London; Sydney; Auckland; Toronto, 1977; 9. Jacobmeyer W. Vom Zwangsarbeiter zum Heimatlosen Auslaender. Die Displaced Persons in Deutschland. 1941 – 1945 / Kritische Studien zur Geschichtswissenschaft. – Göttingen: Vandenhoeck u Ruprecht in Göttingen: Vandenhoeck u. Ruprecht in Göttingen, 1985. – Bd. 65. – 324 s.; 10. Лабин Л. О. О перемещенных лицах // Новое время. – 1947. - № 21. – С. 1-3; 11. Брюханов А. И. Вот как это было. О работе по репатриации советских граждан: Воспоминания советского офицера. – М.: Госполитиздат, 1958. – 208 С.; 12. Земсков В. Н. К вопросу о репатриации советских граждан. 1944 – 1951 гг. // История СССР. – 1990. - № 4. – С. 26–41; 13. Шевяков А. А. Репатриация советского мирного населения и военнопленных, оказавшихся в оккупированных зонах государств антигитлеровской коалиции // Население России в 1920 – 1950-е годы: численность, потери, миграции. – М., 1994. – С. 195-222; 14. Полян П. Жертвы двух диктатур. Остарбайтеры и военнопленные в Третьем Рейхе и их репатриация. – М.: Ваш выбор ЦИРЗ, 1996. – 442 С.; 15. Там само. - С. 324; 16. Державний архів Хмельницької області (далі: ДАХО). - Ф. Р. – 338. - Оп. 14. - Спр. 3. - Арк. 3; 17. Державний архів Вінницької області (далі: ДАВО). - Ф. Р. – 2700. - Оп. 5. - Спр. 397. - Арк. 1; 18. Там само. - Спр. 390. - Арк. 33; 19. Там само. - Спр. 397. - Арк. 58; 20. Там само. - Арк. 65; 21. Там само. - Арк. 71; 22. ДАХО. - Ф. Р. – 338. - Оп. 14. - Спр. 3. – Арк. 35; 23. Цитується за книгою П. Поляна «Жертвы двух диктатур...» – С. 256; 24. ДАВО. - Ф. Р. – 6023. - Оп. 1. - Спр. 58587. - Арк. 1–4; 25. Там само. - Спр. 24492. - Арк. 1–6; 26. Белорусские остарбайтеры. Репатриация (1944 – 1951)... - Кн. 3. – Ч. 1. – Мн., 1998. – С. 21; 27. Державний архів Чернівецької області. - Ф. П. – 1. - Оп. 2. - Спр. 252. - Арк. 44; 28. ДАВО. - Ф. Р. – 2700. - Оп. 5. - Спр. 395. - Арк. 3; 29. ДАХО. - Ф. Р. – 338. - Оп. 14. - Спр. 2. - Арк. 84; 30. Там само. - С. 85; 31. ДАВО. - Ф. Р. – 2700. - Оп. 5. - Спр. 124. - Арк. 242-243; 32. Там само. - Спр. 395. - Арк. 39; 33. Там само. - Арк. 68; 34. Там само; 35. Там само. - Арк. 62; 36. Полян П. Жертвы двух диктатур... - С. 266; 37. Народний архів Республіки Білорусь. - Ф. 7. - Оп. 3. - Спр. 1941. - Арк. 29; 38. ДАВО. - Ф. Р. – 2700. - Оп. 5. - Спр. 394. - Арк. 68; 39. Полян П. Жертвы двух диктатур... - С. 266; 40. ДАВО. - Ф. Р. – 2700. - Оп. 5. - Спр. 394. - Арк. 65; 41. Там само. - Арк. 60; 42. ДАХО. - Ф. Р. – 338. - Оп. 14. - Спр. 6. - Арк. 85–86; 43. ДАВО. - Ф. Р. – 1998. - Оп. 2. - Спр. 270. - Арк. 42; 44. Там само. - Арк. 15; 45. Там само. - Арк. 22–23; 46. ДАХО. - Ф. Р. – 338. - Оп. 14. - Спр. 6. - Арк. 27; 47. Центральний державний архів громадських об'єднань України. - Ф. 1. - Оп. 23. - Спр. 5462. - Арк. 93; 48. Там само; 49. У березні – грудні 1946 року в СРСР повернулись 46909 радянських громадян, у 1947 р. – 30346, в 1948 р. – 14272, в 1949 р. – 6542, в 1950 р. – 4527, в 1951 р. – 2297 чол. (Земсков В. К вопросу о репатриации советских граждан... - С. 37).

В. А. Косаківський

ЛЕГЕНДИ ТА ПЕРЕКАЗИ НА ПІВДЕННО-СХІДНОМУ ПОДІЛЛІ

Поділля у всі часи залишалося краєм високої духовної культури. Тут народилися і живуть в пам'яті людей безліч легенд і переказів. В них багатими, ідейно-художніми засобами, яскраво відображена історія нашого краю, життя народу, його світогляд, культура та морально-етичні принципи. Обидва жанри споріднені і дуже близькі між собою, однак фольклористи їх розрізняють.

Легенди та перекази – такий вид усної народної творчості, який на відміну від пісенного фольклору швидко втрачається і тому нині можливою є проблема його записування та ознайомлення широкого кола громадськості, в першу чергу, молодшого покоління, з цінним джерелом культури українського народу.

У XIX-XX століттях на Поділлі проводили записи легенд та переказів різні фольклористи. Першою була публікація подільської легенди «Хрест коло Заліщиків» в обробці Й.Моуса, яка вміщена в альманасі «Pilgrzym Lwowski» (1822). В 1831 р. В.Даль записав дві легенди у с.Чорнокозинцях та с.Голенишеві над Збручем. В альманасі «Lwowianin» у 1837-1838 р. опубліковано легенди із с.Завалова та переказ про гайдамацького ватажка Небаби, що діяв на Бережанщині. Короткі легенди і переказ опублікував історик Садок Баронч 1866 р. у Тернополі у збірці «Bajki, fraszki, podania, przyslowia i piesni na Rusi».

У 1868 р. П.Білінський опублікував у львівській “Правді” перекази з с.Чернихів Тернопільського повіту. Із записів С.Руданського 60-х років ж. “Основа” (1861) опублікував 2 легенди, а 19 легенд того ж автора опублікував М.Драгоманов у збірці “Малорусские народные предания и рассказы” (1876). Окремі подільські легенди є у виданнях І.Рудченка “Народные южнорусские сказки” (1870) та у збірнику Біберштейна “Народные предания в Подолии” (1881). Багато подільських переказів та легенд друкувалося у 90-ті роки ХІХ – на початку ХХ ст. в журналах “Жите і слово”, “Киевская старина” та періодичному виданні “Етнографічний вісник”. У двотомнику В.Гнатюка вміщено 150 легенд із Західного Поділля. В “Етнографічному віснику” (1925) О.Пчілка опублікувала одну легенду. В 1928 р. М.Левченко видрукував “Казки і оповідання з Поділля” (серед них записи легенд А.Димінського) та “Матеріали до української діалектології і фольклористики”. Дуже багато опубліковано легенд та переказів про У.Кармалюка. Їх почали публікувати з 1882 р. в “Киевской старине” та інших різних виданнях. У 70-80-ті роки ХХ ст. студенти-філологи Кам’янець-Подільського, Вінницького і Тернопільського педуніверситетів записали ряд легенд та переказів. В цей же час тут проводили записи фольклористи – Є.Горб, В.Вовкодав, П.Ткачук, Т.Сис-Бистрицька, Т.Колотило, М.Кришук, А.Малевиц, П.Медведик, А.Яківчук¹. В останні роки окремими збірками видруковано записи П.Медведика² та Т.Сис-Бистрицької³.

Нашою ж метою буде спроба короткого аналізу польових матеріалів, записаних нами під час фольклорно-етнографічних експедицій, проведених останніми роками до Чечельницького району Вінницької області. Зібрані матеріали можемо об’єднати в декілька груп. Перша – легенди і перекази про походження назв населених пунктів, криниць, ярів та інших об’єктів. Друга – легенди, повір’я та перекази про скарби. Третя – перекази та повір’я, пов’язані з викликанням дощу. Четверта – легенди та повір’я, пов’язані з вужем. П’ята – легенди та перекази про Долю.

Легенд і переказів, віднесених нами до першої групи, найбільше. Вони невеликі за об’ємом, але інформативні і розповідають про різні події, які відбувалися на території краю. За легендою містечко Чечельник було засноване татариним-утікачем Чаганом, який одружився на православної дівчині, перейняв православну віру і поселився на правому березі р.Савранки. Хутір назвав Чаганлик. Згодом назва трансформувалася в Чачанлик, а пізніше в Чечельник⁴. Ряд легенд і переказів записано про підземні ходи, на які багате м.Чечельник і сьогодні. Розповідають, що вони йдуть навіть під річку Савранку та в протилежному напрямку аж до Білокамінського повороту. Хід, що йде під річку Савранку, - великий. В нього ховались люди навіть з худобою, яку гонили напувати до підземної річки, що протікала під тим ходом⁵. Переказують, що підземні ходи йдуть в різних напрямках. Є вони також і в інших, навколишніх селах. Великі ходи йшли в Чечельнику від “Садиби” аж до Ксьондзового яру. Ще один – від сучасного кафе “Савранка” до Сухого яру (до нафтобази). Ще один хід є в с.Куренівка, біля містка. Він іде через гору і виходить аж в сусідньому селі Луги⁶. Окремі легенди є про стародавні кургани, які тут називають “мугилами”. “Мугила знаходиться вище колгоспу на горі. Була вона висока, зо два метри, а потім розорали. Біля мугили – сулова та татова десятина На тій мугилі клали триниогу (вишку) по 4-5. Три патики зведені. На мугилі був камінець, а де дівся не знаю”⁷.

Окремо слід відмітити легенди та перекази про “кринички”, які розташовані біля місць, де мешкали колись люди, але сьогодні там залишилися лише невеличкі криниці, які доглядають люди і їх один раз на рік відвідують, освячують, а воду вважають цілющою. Одна з таких криниць є біля с.Вербки в лісі і називається вона – Гаврилкова криниця. “Там був чоловік. Мав садок. Звався Гаврилко. А тут цей Гаврилко зробив криницю. Кажуть там був монастир, тай пішов крізь землю. Там є мочар (безодня). На Рахманський Великдень пасли діти худобу і почули як дзвони дзвонили. Лиш на Рахманський Великдень там дзвони чути. Там були якісь рахмани... Такі були, що ходили і слухали, і кажуть, що чути дзвони. Відколи я помню, до неї ходили люди. Тепер ходять від Паски на четверту неділю. Там моляться Богу. Іде батюшка з хореньками. Дають гобід. Типер поставили купол над криницею. Тоді так ни йшли. Бо був соз. А тепер воля”⁸. Ще одну таку криницю відновили в

лісі біля с.Бондурівка в липні 1994 р. в урочищі “Замчисько”. Під час відновлення було знайдено деякі археологічні предмети. В цьому урочищі розташовано городище та два селища (чорноліської культури та періоду Київської Русі). “Типер святят воду люди в тій криниці кожного року. Старі люди кажуть, там всередині дзвонять дзвони. А коли робили розкопки з Вінниці то там звичайна порода”⁹. Відносно таких криниць нами зроблено цікаве спостереження. На межі сіл Деробчин і Михайлівка Шаргородського району, в урочищі “Кадуби”, також є подібна криниця. За легендою, почутою від жителя с.Деробчин Яковишина М.В., 1939 р. нар., біля тієї криниці колись було село, але “пішло під землю”. Обстеживши навколишню територію, нами були виявлені матеріали Черняхівської культури (II-Vст.н.е.). Можемо зробити попередній висновок, що біля подібних криниць у минулі часи існували поселення, або окремі споруди, які з часами “пішли у землю”, але людська пам’ять про них живе і нині в легендах і переказах. Подібних криниць та легенд про них на Поділлі є багато, але вони поки що ще не досліджені.

Друга численна група – легенди, перекази та повір’я про скарби, які заховані в різних місцях, річках, криницях, схованках, на перехрестях доріг тощо. Річка Савранка, що є правою притокою П. Бугу, настільки цікава і таємнича, що люди, які живуть на її берегах, склали про неї легенди. Одна з них розповідає, що “колись р.Савранка була судноплавною. Від Чорномина їхав купець і під Лугами затонув корабель”. В іншій згадується, що “на місці цукрозаводського ставка також була річка. Тут ходив пароход. Але якось він затонув і його занесло (замулило – В.К.). Там було багато добра. То турки (в іншому варіанті легенди – американці) хочуть очистити ці стави, аби дістати багатства”¹⁰.

За легендою сховані скарби і в “Голубовій криниці”, яка знаходиться в урочищі Вишенька на південь від Чечельника. “Нам дід, Вовка Янка, казав, а ми були малі, а він старий, тай розказував. Як паня тікала та й кинула в криницю золото. Та й закліяла золото на жабу. Хто хтів копати – докопався, а там жаба велика. Віднисує її на ряднині, а вона знов там. Так і того золота і ни дістали. Бо закліяла паня його жабу”. Ще одні скарби заховані під “Копитовою горою” у “Глибокому яру”, що біля “Покотилової стінки”. Скарби ті залишили “гайдамаки” (розбійники – В.К.), які грабували чумаків. У тому яру “гайдамаки” мали велику схованку, в яку міг сховатися цілий загін з кіньми. Схованка закривалася кам’яною плитою. Цю плиту шукали багато жителів навколишніх сіл, але так і не знайшли”¹¹.

Ще одну легенду про тутешні скарби розповів житель с.Тартак Шмирига І.С. Коли він був з батьками на виселці у Сибіру (у 30-х роках), то зустрів там чоловіка, який дізнавшись звідки він, сказав, що в тих краях є безліч скарбів: один із них в Покотиловій стінці; другий в с.Бандурівка в урочищі Кривий Ріг; третій при дорозі на Білий Камінь, там є камінний хрест; четвертий в горбі при дорозі Тартак – Ольгопіль; п’ятий в криниці на Чумацькому шляху. Ще один скарб захований в горі Семениха, на місці корчми”¹².

Третя група – легенди та повір’я, пов’язані з викликанням дощу. На Поділлі, в інших регіонах України, та в різних землеробських народів існує стала традиція – в часи засухи просити в Бога дощу. Ця традиція є дуже давньою¹³. Якщо дуже сильна засуха, то збиралися люди і разом зі священником обходять і святять всі криниці, які є в селі. Біля кожної криниці читають псалтир. В смт. Чечельнику є дві криниці – “Голасова” і “Сафонова”, до яких при потребі ходять просити дощу. Останнім часом ходять більше до “Голасової”. “Як нема дощів (суш), збираються люди, читають псалтир. Моляця Богу, щоб Бог дав дощу. Дають гобід”¹⁴.

Четверта група – легенди та повір’я, пов’язані з вужем. Такі повір’я мають не лише загальноукраїнську, а й загальнослов’янську основу¹⁵. Найчастіше на Південно- Східному Поділлі розповідають про продаж корови на ярмарку разом з вужем. “Колись давно в Кодимі, хотіли корову купити. Корова гарна, ще й з двома телятами. Але другі люди її сторгували. Вже давали гроші. А хазяїн каже: “Бачите двоє теляток, а трете в решеті на возі. Лиш в нього вушка жовті”. За повір’ям корова може вужа народити сама, або припустити чужого. Найчастіше вуж живе в хліві біля корови. До такої корови ніхто не приступить. У неї ніяка відьма не відбере молоко. “В моєї сусідки корова припустила до себе вужа. Ішли жінки в поли, а він висунувся з під хати, а Франя вбила його сапою. Через два часа корова гукала.

Баба примовляла, сказала, що це не її вуж, а той що вона припустила. Якщо вбити вужа, що привела корова, то і корова пропаде. Як він (вуж) вбудеться, то всунеться мижи діти та разом з ними талпається в мисках”¹⁶ На думку Г.Булашева, у вигляді вужа в давнину уявлявся домовик¹⁷. Словаки і чехи вірять, в якій хаті вуж, там і щастя, а хто уб’є вужа, то у того пропаде вся худоба і зникне все щастя з дому¹⁸.

Остання група легенд і повір’їв пов’язана з визначенням наперед Долі людини. Доля є у кожної людини, це її щастя, або нещастя. За легендами, записаними в Чечельнику, Доля дається людині в момент її народження. І ніщо її змінити не може, ні обставини, ні час, ні намагання ближніх. Про Долю знають окремі люди. В Чечельнику їх називають “прозорливими”. А ще колись про Долю знали баби-бранки.

До однієї баби-бранки в Чечельнику попросились на ніч люди. Один чоловік сказав їй, що завтра вона піде брати (приймати пологи) чотирьох дітей, і коли буде брати, щоб вона подивилася у вікно і запам’ятала те, що там побачить. Баба-бранка за вікном побачила: одна дитина – гойдається (повішається), друга дитина – купається (втопиться), третя – сидить за багатим столом (буде багата), четверта сидить за дуже бідним столом (буде бідна). В Чечельнику і сьогодні пам’ятають імена бабів-бранок: баба Яковиха, баба Макариха, баба Пичиричиха. Остання брала дітей ще після війни.

В іншій легенді розповідається про старця (прошака), який попросився на ніч до однієї хати, в якій цієї ж ночі мала народитися дитина. Ночував він під хатою на призьбі. Він чув і бачив, як уночі під вікно прилітали ангели і запитували, чи ще не народилася дитина. А коли народилась, то сказали, що коли виросте і буде виходити заміж, то втопиться у тій криниці, що є на подвір’ї. Того старця взяли за кума... Коли дівчина виросла, стала на порі і настав час весілля, то старець сказав її батькові, щоб він забив криницю, щоб бува хтось із дітей туди не впав. А молода прийшла від шлюбу з церкви до дому, мати завела за стіл. Молода попросилася на двір. Пустили. Оббігла навколо криниці. Впала в неї і померла¹⁹.

Отже, як бачимо, на Південно-Східному Поділлі і на початку ХХІ ст. побутує безліч різноманітних легенд, переказів та повір’їв, пов’язаних із різними сторонами людського буття. Знають їх не лише люди старшого покоління. Їх знають і люди середнього і молодшого покоління. Записані ними легенди, перекази та повір’я є цінним джерелом для вивчення духовної культури українського народу. Вони стануть в нагоді краєзнавцям, етнографам, історикам, студентам та школярам. А разом з легендами та переказами з інших районів Поділля ще чекають на своє повне видання, яке має відбити всю неповторність подільського фольклору.

Перспективним, на нашу думку, має стати проведення суцільного фольклорного обстеження по всіх населених пунктах Поділля. До цієї роботи можна залучити студентів-філологів та істориків, вчителів, учнів старших класів та краєзнавців, яким не байдужа доля української національної історико-культурної спадщини. Фольклорні записи слід концентрувати у рукописних фондах ІМФЕ ім. М.Рильського, обласних центрах народної творчості та педагогічних університетах. Тут зібраний матеріал має упорядковуватися та готуватися до друку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Медведик П. Євшан-зілля. Легенди та перекази Поділля. – Львів, 1992. – 288 с.; 2. Медведик П. Вказ. пр. - С. 13-269; 3. Сис-Бистрицька Т. Перлини Кам’яниччини. - Хотин, 1992. – 45 с.; Ї ж. Перлини Товтрів-Медоборів. – Кам.-Под., 1994. – Кн.1. – 84 с.; Ї ж. Перлини Товтрів-Медоборів. Книга друга. Збруч хлюпочеться. – Кам.-Под., 2000. – 84 с.; 4. Вовк С.Т., Косаківський В.А., Таранець С.В. Нариси з історії Чечельника. – Вінниця, 2000. – С.41; 5. Там само. – С.42; 6. Запис автора 17.01.2003 р. від Шмириги І.С. 1924 р. нар. (с.Тартак); 7. Запис автора 27.09.1999 р. від Ящишина О.Ф., 1915 р. нар. (сmt. Чечельник); 8. Запис автора 13.02.2003 р. від Ободянської О.А., 1912 р. нар. (сmt. Чечельник); 9. Запис автора 26.10.2002 р. від Задверняка Г.О., 1920 р.н. (с.Бондурівка); 10. Вовк С.Т., Косаківський В.А., Таранець С.В. Вказ. пр. – С.22; 11. Запис автора 13.02.2000 р. від Ободянської О.А., 1912 р.нар. (сmt. Чечельник); 12. Запис автора 17.01.2003 р. від Шмириги І.С., 1924 р. нар. (с.Тартак); 13. Щедровський Д.В. “Дождь ранний и поздний” (ритуал вызывания дождя в Библии и его аллегорическое осмысление на рубеже античности и средневековья // Архаический ритуал в фольклорных и раннелитературных памятниках. – М.,1988. – С. 201-220; 14. Запис автора 13.02.2000 р. від Ободянської О.А.,

1912 р. нар. (сmt. Чечельник); 15. Потебня А.А. О доле и сродных с нею существах. – Харьков. – 1914. – С. 214-215; 16. Запис автора 4.02.2001 р. від Бучацької А.М., 1921 р. нар. (уроженки с.Білий Камінь, жительки сmt. Чечельник); 17. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. – К., 1992. – С.385; 18. Потебня А.А. Указ.соч. – С. 24; 19. Запис автора 26.01.2002 від Шапошнікової Н.А., 1932 р. нар. (сmt. Чечельник).

Є.М.Косаківська

ЕТНОГРАФІЧНЕ МУЗЕЄЗНАВСТВО ПОДІЛЛЯ. СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Кінець ХХ – початок ХХІ століття відзначається небувалим зростанням інтересу до проблем рідної історії та культури. Родовідна пам'ять, історичні та культурні надбання наших предків необхідні нам для надбання національної гідності та використання кращих традицій українського народу в практиці сьогодення. У пробудженні та стимулюванні інтересу до нашої історико-культурної спадщини важливу роль відіграють музейні осередки. Музей – це матеріалізована у предметах людська пам'ять, що зберігає відомості давні і нинішні. Сьогодні музеєзнавство вивчається в різних вищих учбових закладах, в тому числі і в педагогічних університетах. Етнографічне ж музеєзнавство вивчають лише студенти спеціалізації “Українознавство”. Однак для них поки ще не підготовлено навчального посібника з цієї дисципліни. Дана праця є першим кроком у вирішенні цієї проблеми.

Ведучи мову про подільське етнографічне музеєзнавство, зробимо короткий історіографічний екскурс у минуле. Однією з перших публікацій про етнографічні збірки в музеї є роботи Ю.Й.Сіцінського “Опись предметов старины музея Подольского церковного историко-археологического общества” (1909) та “Наукова робота в Кам'янці на Поділлі за останнє десятиліття” (1920). Окремі відомості про музеєзнавство Поділля вміщено в праці І.Свенціцького “Про музей і музейництво. Нариси і замітки” (1920). В 1927 р. побачив світ перший випуск збірника “Український музей”, що започаткував нове українське музеєзнавство. Першою фундаментальною працею про музеєзнавство стало дослідження Т.В.Станюкович “Этнографическая наука и музеи” (1978)¹. В збірнику “Музей і Поділля (1990), випущеному до 100-річчя з часу заснування Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника, також є матеріали по етномузеєзнавству. В збірнику “Етнографія Поділля” (1992) поміщено статті про етнографічні колекції в музеях Вінниччини. А в 1998 р. Вінницьким обласним краєзнавчим музеєм видруковано збірнику “Історія музею в документах та спогадах”. В ньому чільне місце відведено і історії формування етнографічної колекції цього музею у 20-х роках.

Разом з тим поза увагою дослідників залишилося чимало питань розвитку етнографічного музеєзнавства (внесок музеїв в етнографічну науку, особливості та тенденції сучасного етнографічного будівництва), дослідження яких є складовою частиною історіографічного вивчення розвитку етнографії на Україні.

Останнім часом в Україні прийнято ряд законодавчих актів на вищому державному рівні про розвиток музейної справи. Музеї, згідно Закону України “Про музеї та музейну справу”, це – культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини. Основними напрямками музейної діяльності є культурно-освітня, науково-дослідна діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна та пам'яткоохоронна робота.

Музейна справа – це спеціальна галузь культурно-освітньої та наукової діяльності, яка здійснюється музеями щодо комплектування, збереження, вивчення і використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури.

Музейна справа уособлює національну музейну політику, музеєзнавство і музейну